

FINTA ISTVÁN-KÁKAI LÁSZLÓ-
PÁLNÉ KOVÁCS ILONA

PÁRTELVŰ VÁLASZTÁSOK SZORÍTÓJÁBAN A MEGYEI ÖNKORMÁNYZATOK

A MEGYEI VÁLASZTÁSI SZISZTÉMA ÁLTALÁNOS ÉRTÉKELÉSE

Az elmúlt négy év fel-fellángoló megyevitáinak egyik gyújtópontja volt a megyei közgyűlések gyenge közjogi, pontosabban politikai legitimitása, ami a meglehetősen bonyolult és közvetett választási szisztémára vezethető vissza. Az 1990-ben lényegében elektori rendszerben megválasztott megyei képviselők területi kötődése nem volt egyértelmű, a választókkal való kapcsolattartás rendszere nem épült ki, mint ahogy a delegáló önkormányzatok sem kérhették számon a megyei képviselőjük tevékenységét. A laza közjogi és politikai kötelék alapján a megyéket támadók nem minden alap nélkül beszéltek „felelőtlen” megyei önkormányzatokról. Hozzá kell tenni, a megyei közgyűlések szűkre szabott hatáskörei és forrásai nem is igényeltek erősebb legitimitást.

A középszintű irányításban keletkezett vákuumhelyzet felszámolása az önkormányzati rendszer 1994. évi reformjának egyik vezérmotívuma volt. A megyei önkormányzatok megerősítésének, rehabilitálásának legfontosabb biztosítékaként a kormányzó pártok megegyeztek a megyei önkormányzatok közvetlen választásában. A többi párt többnyire ugyancsak rögzítette választási programjában a megyei önkormányzati választások közvetlenségét. Erre a lépésre egyébként már csak azért is rákényszerültünk, mert a közvetlen választásokkal létrehozott önkormányzati testületek működtetésének elvét az Önkormányzatok Európai Chartája is megfogalmazta, és csatlakozásunkkor éppen a megyei közvetett választási rendszer okozott némi gondot.

A közvetlen választás tekintetében tehát egyetértés mutatkozott. Nem volt azonban kiérlelt koncepció a konkrét választási technika vonatkozásában. Talán éppen ezzel magyarázható, hogy a bevezetett szisztéma nem váltott ki közmegelegedést sem politikai, sem szakmai berkekben.

Azzal nehéz lenne vitatkozni, hogy a közvetlen választásokban a pártok domináns szerepet töltenek be. Tény azonban, hogy a területi önkormányzatok rendeltetését, funkcióit és a magyar regionális, illetve településhálózati szerkezetet tekintve a megyei közgyűléseknek a párttagoltságnál bonyolultabb érdekkonglomerátumot kellene megtestesítenie, illetve kezelnie. Erre a felismerésre utal a koalíciós megállapodás, illetve a kormányprogram, amelyek szerint a megyék közvetlen választását kistérségi, illetve kompenzációs listákon célszerű megszervezni. A pártok eredeti szándéka tehát az volt, hogy a pártelv mellett a területi elv is megjelenik a megyei önkormányzatok összetételében. A ténylegesen bevezetett választási technika azonban ez utóbbi követelménynek csak nagyon közvetve tesz eleget.

A sajátos választókerületi rendszer bevezetésére valószínűleg azért kényszerültek a

pártok, mert a kistérségi beosztás központi szabályozásához kevés objektív kiindulópont állt rendelkezésre. Az pedig fel sem merült, hogy esetleg helyben döntsenek (például a megyei önkormányzatok vagy maguk a kistérségi szövetségek bizonyos központi kritériumok, például lakosságszám alapján) a megyéken belüli kistérségi választóközrzetek határaitól. Az önkormányzati választásokról szóló törvény tehát a kormányprogram megfogalmazásától eltérő szisztémát állított fel a megyei önkormányzatok megválasztására. Minden megye két, területileg nem összefüggő „választóközrzetet” alkot, mégpedig a 10 000-nél kisebb, illetve a 10 000-nél nagyobb lélekszámú települések választópolgárai számára. Az ezekben a közrzetekben indított listákon a népességtől függő számban lehet mandátumot szerezni. A modellt, némi leegyszerűsítéssel, úgy lehet megközelíteni, hogy külön listára szavaznak a városi és külön a falusi választók, s a listán szerezhető mandátumok alapján egy-egy megye rurális és városias települései lakosságszámuk arányában kapnak képviselést a közgyűlésekben.

A tetszetős, némi „területiséget” is felmutató logika azonban több ponton is támadható. A területi érdekek egy megyén belül döntően nem a falu–város különbsége szerint tagolódnak, hanem az összetartozó érdekek hordozója sokkal inkább egy-egy kistérség, táj, városi vonzáskörzet egy másik térséggel szemben. A kialakított választási technika homlokegyenest ellentétes a kormányprogramban megfogalmazott és az utóbbi néhány évben határozottan kibontakozott kistérségi integrációval, hiszen éppen az összetartozó várost és környékét osztja meg a képviselést tekintve. A modell merevsége, mesterkéltisége miatt olyan sajátos helyzetek is kialakultak, hogy például Zala megyében a két megyei jogú várost leszámítva egyetlen település éri el a 10 000 főt, így a városi listára egy településen szavaztak.

A modell másik hátránya nem magából a választási, hanem az önkormányzati rendszer tulajdonságából fakad, nevezetesen a megyei jogú városok és a megyék szétválasztásából. Noha az önkormányzati törvény reformját megelőzően domináltak a megyeszékhelyek és megyék mechanikus elszigeteltségének hátrányos voltát felismerő vélemények, a törvényhozó e tekintetben csak részleges előrelépésre vállalkozott, létrehozva az úgynevezett egyeztető bizottságokat a megyei jogú város és a megyei önkormányzat részvételével. A megyei jogú városok azonban továbbra sem választanak képviselőt a megyei közgyűlésekbe. A kétségtelen paradoxont az élel nagyon sajátosan oldotta fel, korántsem az optimális megoldás javára. A választási eredmények tükrében ugyanis az a gyakorlat tekinthető uralkodónak, hogy a pártok listáin jelentős számban a megyeszékhelyen lakók jutnak a közgyűlésbe, így szociológiailag a nagyvárosi érdekek megjelennek a működésben, miközben a képviselők közjogilag a megyeszékhelyen kívüli megyerészeknek tartoznak felelősséggel, azok érdekképviselőre kaptak mandátumot.

Ez utóbbi probléma már szorosán összefügg a listás választás szinte törvényszerű pártdominanciájával. Azzal, hogy a megyei választások kizárólag a listás módszert követik, nemcsak a területi elv szorult háttérbe, hanem a jelölt személyisége, a helyi ismertség, a pártoktól független értékek, érdekek érvényesítésének esélye is. Hangsúlyozni szeretnénk, nem vitatjuk a pártelvű választás demokratizmusát, s az is kétségtelen tény, hogy a megyei önkormányzatok politikai súlya ezzel a választási reformmal számottevően növekedett, elősegítve a politikai decentralizációt. A kialakított technika azonban a pártok, illetve listát állító szervezetek belátására bízta, hogy a jelöltállításban lokális szempontokat vagy valamiféle területi arányosságot érvényesítsenek. Ez az eset-

legesség, véletlenszerűség különösen azért fájlaható, mert a lakosság először választott közvetlenül, demokratikus rendszerben megyei képviselőt, s a megyei önkormányzatok most először kerültek abba a közjogi és politikai helyzetbe, hogy bizonyítsák, igenis lehet demokratikusan működtetni a megyei szintet, lehet és kell is képviselni ezen a szinten a helyi érdekeket. Márpedig a pártelvű demokrácia működési, illetve játékszabályai és az önkormányzati szervezet és funkció nem mindenben felelnek meg egymásnak. A megyei képviselő-testületekbe került pártpolitikusoknak rendkívül nehéz lesz a soha igazán nem gyakorolt, hazánkban szinte ismeretlen szerepbe beletanulni, a pártpolitikai és szakmai, valamint térségi és egyéb kötődések és érdekek közötti kényes egyensúlyt megtalálni.

Tanulmányunkban három dél-dunántúli megye megyei közgyűlési választásainak tükrében mutatjuk be az új választási szisztéma sajátosságait, a testületek összetételét. Kitérünk néhány országosan is jellemző fejleményre, illetve a megyei önkormányzatok kezdeti működési tapasztalataira.

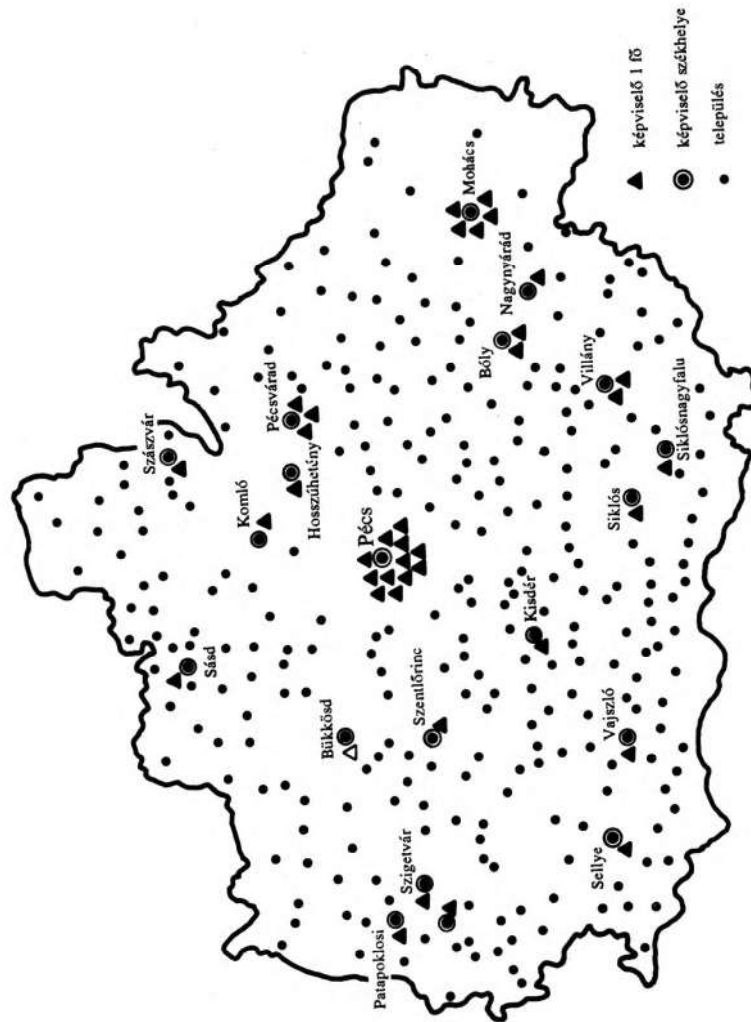
MEGYEI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK BARANYA MEGYÉBEN

KAMPÁNY, PROGRAMOK

Az önkormányzati választási kampány meglehetősen csendes, eseménytelen volt. A pártok többsége a megyei közgyűlési választások tekintetében külön kampányt nem folytatott. Néhány párt igyekezett ugyan bemutatni megyei politikájának alapvonalait, de többnyire tanácsalannak bizonyultak azt illetően, hogyan lehetne a megyei listák szavazóit megszólítani. A megyei választási programok – amennyiben egyáltalán nyilvánosságra kerültek – többnyire a megyei politizálás megújítására, demokratizálására, a kistérségekkel való kapcsolattartásra, a megyeszékhely várossal való kapcsolat normalizálására tettek ígéreteket, ezek azonban tartalmukat tekintve aligha jelenthettek igazi támpontot az egyéni választópolgár számára. A pártok hallgatólagosan arra számíhattak, hogy a pártpreferenciák a listás szavazással automatikusan érvényesülnek, külön kampánybefektetés nélkül is. Látnivaló volt, hogy a pártok egyáltalán nem kérésültek fel a megyei léptékű politizálásra sem koncepcionálisan, sem szervezetileg. Nem véletlen, hogy a jelöltállításban is előnyt élveztek azok, akik megyei önkormányzati ismeretek birtokában valamiféle kontinuitást tudtak biztosítani. Az egyes pártok listáin helyet kaptak a korábbi közgyűlési képviselők, s mint majd látni fogjuk, jelentős részük be is került.

Az egyébként csendes kampányba legfeljebb azok a „civil szerveződések” hoztak némi élénkséget, amelyek élén a megyei közgyűlés hivatalban lévő elnöke és alelnöke állt. Eleinte a pártsemlegességet tűzték zászlajukra, s a megye, a települések igazi, hiteles képviselőiként folytattak kampányt, szerveztek választási gyűléseket szerte a megyében. Végül is kapcsolatba kerültek a pártokkal, egyikük csatolta is listáját a kispárttal, a másik lista vezetője pedig a szocialista párt listáján jelent meg előkelő helyen. Egy harmadik civil szerveződés kifejezetten Komló városához kötődött, így még nevében sem vállalta fel a megye egészének, illetve városainak érdekképviseletét.

I. térkép
A Baranya Megyei Közgyűlés képviselőinek lakóhely szerinti megoszlása

Tekintettel azonban az illető város nagyságára, végül is sikeresek voltak, hiszen megyei mandátumhoz jutottak.

Az előbbi eseteket kivéve a pártok a megyei választások tekintetében nem léptek előre koalícióra, s nem indítottak közös listákat, annak ellenére, hogy például a megyeszékhelyen a választásokat megelőzően létrejöttek a koalíciók. Ennek oka talán abban a bizonytalanságban jelölhető meg, hogy a merőben új helyzetben a pártok nem tudták előzetesen felmérni esélyeiket, s így nem is akarták elkötelezni magukat.

A jelöltállításban is hasonló stratégiát követtek, amennyiben – amint az többek szerint várható volt – egyrészt a pártok vezető elitje, másrészt egyes térségek ismertebb személyiségei, régi, illetve induló polgármesterei kaptak helyet a listákon. Valamelyest arra is ügyeltek a listák összeállításánál, hogy a fontosabb térségek mindegyike képviselőt juttasson. Persze a választási módszer eleve nem adott arra lehetőséget, hogy területileg arányos képviselőt jöjhessen létre a közgyűlésben, hiszen ehhez maguknak az induló pártoknak kellett volna a listák összeállításakor egyeztetniük.

A véletlen s részben talán bizonyos térségek magasabb szintű politikai szervezettsége, érdekérvényesítési esélye folytán éppen azok a települések, térségek jutottak képviselőt, a pártok listáinak előkelő helyeihez (lásd 1. térkép), amelyek a leginkább képesek az önfejlődésre, míg a leghátrányosabb helyzetű térségek már a jelöltállításban is esélytelenebbek voltak.

A pártok egy része azt a taktikát választotta, hogy listájáról az ajánlások és a kampány során az adott térségben indulókat emelte ki, anélkül, hogy jelezte volna, a teljes listán hányadik helyen szerepelnek a jelöltek. A listák egésze tehát még mutatható ugyan valamiféle területi arányosságot, a listáról kikerülő mandátumokból kirakható területi összetétel azonban nagy valószínűséggel nem.

Összességében a 10 000 fő alatti választókerületben 13 listán 244, a 10 000 fő feletti választókerületben 11 listán indult jelölt a Baranya megyei önkormányzati választáson.

A VÁLASZTÁSI EREDMÉNYEK BARANYA MEGYÉBEN

A listákra leadott szavazatok nyomán politikailag meglehetősen széttagolt testület jött létre Baranya megyében, megközelítőleg az országos választási arányokat hozva a pártok között (lásd 1–2. táblázat). A „városi” és „falusi” lista között a pártpreferenciákban a papírforma érvényesült. A kisvárosok messze jobban szerepeltek a falvakban, mint a városokban, az SZDSZ támogatói többnyire a városok lakói voltak, a szocialisták viszont szinte azonos arányban nyerték meg a szavazókat a városokban és a falvakban.

A területi összetételt tekintve kimagasló a Pécsen lakó képviselők aránya, míg a megye legjellemzőbb településtípusa, az aprófalú, illetve az 1000 főnél kisebb népességű falu mindössze 5 képviselőhöz jutott, persze a pártokhoz kötődés révén ez is csak közvetett képviselő (lásd 3. táblázat). Pártokhoz nem kötődő, civil szerveződés listájáról bekerült képviselő csupán három van a testületben, tehát pártok jelöltjeként jutott be a képviselők túlnyomó többsége. Viszonylag magas azoknak a képviselőknek a száma (13), akik a korábbi megyegyűlésben is tagok voltak, de csupán kettő jutott be párttól független „civil” listán. A megyei képviselők többsége a listát állító párt tagja. Pártonkívüliek többnyire ismertségüknek vagy szakértelmüknek köszönhetően kerültek a pártok listáira.

A képviselők szakmai összetételében magas a felsőfokú végzettségűek, illetve vezető

beosztásúak aránya. A negyven képviselő közül kilenc települési polgármester, ez az arány a korábbi testületben magasabb volt, bár a falusi, városi polgármestereken kívül is nagy számú képviselő rendelkezik közigazgatási gyakorlattal (lásd 4–5. táblázat).

A MŰKÖDÉS KEZDETI TAPASZTALATAI

A választásokat követően a „polgári pártok” (MDF, Fidesz, KDNP, SZDSZ, FKgP – Polgári Kör Baranyáért) alkottak koalíciót, hasonlóan a megyeszékhely Pécs önkormányzata politikai összetételéhez. A polgári koalíció jelölte az elnököt, a két alelnököt, egy kivétellel a bizottsági elnököket, tanácsnokokat. Az „ellenzékbe szorult” MSZP-s képviselők egy bizottsági elnöki és bizottsági tag pozícióhoz jutottak. Az első tapasztalatok azt mutatják, hogy a testület elsősorban pártfrakciókban működik, de a bizottságok összetételében törekedtek a szakmai hozzáértésre is alapozni. A pártok szerinti szerveződés, a bizottsági, ágazati struktúra és a területi tagolódás nem tud egyenlő esélyekkel érvényesülni a működésben.

A pártparitások szerint kiegyensúlyozott rendszer a számok, szavazatok alapján nem nyújt kellő biztosságot a „kormányzó” pártoknak. A működőképesség elsősorban azon múlik, hogy tudnak-e a képviselőcsoportok és milyen mértékben ésszerű kompromisszumokat kötni a többnyire szakmai, racionális, praktikus mérlegelést igénylő kérdésekben.

MEGYEI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK TOLNA MEGYÉBEN

ELŐKÉSZÜLETEK – JELÖLTEK, PROGRAMOK, KOALÍCIÓK

Az 1994-es választások lényeges változásokat hoztak a képviselő-testület személyi és politikai összetételében is.

A korábbi – 51 fős – megyei testület tagjaiból az 1994-es választásokon induló pártok listájára mindössze 18 személy neve került fel. A 18 főből csupán négy fő tartozott valamelyik politikai párthoz. A többi 14 személy neve vagy szakmai kompetenciájának elismertsége révén került a listára. A 18 személyből végül is nyolcan kerültek be az új megyei közgyűlésbe, közülük hat nem volt tagja az öt jelölő pártnak.

Egyébként a volt megyei közgyűlés tagjai közül 23 fő indult polgármesterjelöltként, 22-en – kettő kivételével függetlenként – a 10 000-nél kisebb lélekszámú településeken. A 23 jelöltből végül 18-at választottak meg polgármesternek, közülük 16 volt független. A megyei választásokon nyolc politikai párt és egy társadalmi szövetség szállt versenybe a 41 közgyűlési mandátumért.

A pártok programjánál fontosabb volt az, hogy ki kivel, hogyan és milyen feltételekkel köthet koalíciót. A pártok ugyan tettek említést bizonyos programokról, „sarokpontokról”, de a megkérdezett személyek meglehetősen homályosan nyilatkoztak ezekről. Volt olyan jelölt, illetve funkcionárius, aki nem is látta pártja programját, vagy egy félig teleírt papírost nyújtott át program gyanánt. S szinte valamennyi megkérdezett megerősítette, hogy az idő rövidsége miatt örültek annak, hogy a választások technikai lebonyolítását el tudták végezni. A nagyobb pártok képviselői megemlégették

azt is, hogy az országgyűlési választásokra készültek átfogó pártprogramok, amelyeknek egyes részei helyi pártprogramnak is felhasználhatóak.

Néhány rendszeresen visszatéró programelem felsorolása mégis tanulságos lehet:

- az idegenforgalom fejlesztése,
- nyitás a humán szféra felé,
- nyitás a kistérségek gondjai felé,
- szoros együttműködés a társadalmi szervezetekkel,
- a megye fejlesztési koncepciójának elkészítése,
- a megye saját erőforrásainak mozgósítása.

A programkészítők többsége azonban alig ismerte a megyei önkormányzatok tényleges lehetőségeit. Hogy melyik területnek vagy feladatnak lesz, illetve lehet preferenciája a közgyűlésben, az majd a később elfogadásra kerülő költségvetésből és a megye munkaprogramjából derülhet ki. Véleményünk szerint a pártok koalíciós megfontolásait elsősorban nem a megyeprogramok tartalmi elemei determinálták.

A pártok különösebb nehézség nélkül össze tudták szedni a szükséges ajánlásokat.

A választásokon a pártok mellett érdekes színfolt volt a Tolnátí Szövetség részvétele, amely 1989-ben alakult, lényegében a megyei művelődési házak érdekképviseleti szövetségeként, voltaképpen információ-szolgáltató és továbbképző intézetként működött. A megyei önkormányzati választásokon való részvételt – külső ösztönzésre – a szövetség későn határozta el. Így elég kevés ideje maradt a kampányra, illetve a szükséges ajánlások összegyűjtésére. (Megjegyzendő, hogy az erre a célra rendelkezésre álló összeg is igencsak szűkös volt: kb. 300 000 Ft.)

A választások előtt lényegében két koalíciós csomópont körvonalazódott: az MSZP–SZDSZ, illetve az MDF–FKgP–MIÉP–KDNP szövetsége. Az Agrárszövetség és a Fidesz egyik koalíció mellett sem kötelezte el magát, bár természetesen nem zárkóztak el egy későbbi tárgyalástól – az eredmények függvényében – és egy esetleges koalícióban való részvételtől. A két párt valójában az MSZP–SZDSZ koalícióhoz állt közelebb, bár a Fidesz mindkét irányban nyitott volt.

Az MSZP–SZDSZ megállapodás lényeges elemei a következők voltak: a megállapodás akkor érvényes, ha a két párt 50 százaléknál több szavazatot szerez, azaz egyedül „kormány”-képes erő lesz. Továbbá megállapodtak arról, hogy a korábbi egy társadalmi megbízatású alelnököt két, szintén társadalmi megbízatású alelnök váltja fel, az egyik a humán területet, a másik a gazdaság területét felügyelné. Mint a megfogalmazásból is látszik, a két párt nem általános alelnök(ök) szerinti, hanem szakmai munkamegosztási struktúrában gondolkozott, konkrét területeket felügyelő alelnökök rendszerében, annak ellenére, hogy ekkor már ismert volt az Ötv. módosítása az elnök és az alelnökök viszonya vonatkozásában.

A másik része a megállapodásnak a bizottsági struktúrára vonatkozott, az addigi öt helyett hét bizottságot kívántak létrehozni. Ez a törekvés már ekkor előre vetítette a megyei közgyűlés szervezeti és működési szabályzatának módosítását, amihez az SZDSZ ragaszkodott.

A struktúra felvázolása után megállapodás született a pozíciók elosztásáról és a személyekről. Az elosztási arányokat tekintve lényegében az országgyűlési választásokon elért eredményeket vették alapul. Az elnököt és egy alelnököt az MSZP adja, a másik alelnököt pedig az SZDSZ, amely egyszersmind ragaszkodott a gazdasági területhez.

Mindkét párt olyan személyeket keresett a jelölés során, egyrészt akit konszenzussal választanak ki saját pártjuk tagjainak sorából, másrészt elfogadható a másik félnek is. Az MSZP első jelöltje a konszenzus ellenére az utolsó pillanatban anyagi megfontolásokra hivatkozva visszalépett. A helyébe lépő jelöltet végül megválasztották elnöknek. Az SZDSZ első jelöltjét – korábbi országgyűlési képviselőt – az MSZP nem fogadta el, ezután itt is a második jelölt lépett elő. A bizottsági elnöki helyeket pedig 4 : 3 arányban osztották fel az MSZP javára.

Az MDF által vezetett koalícióban részt vevő pártok között lényegében laza választási együttműködés született, amit írásban is rögzítettek.

A választási kampány csendes és visszafogott volt. Még azok a pártok sem igen kampányoltak, amelyek ezt anyagilag megtehetnék volna. A megyei választás lényegében háttérben maradt a települési önkormányzati választások mögött. Néhány helyi pártkiadványban találkozhattunk kampányra utaló jelekkel: főként a jelöltek bemutatása, illetve egy-egy írás a párt megyével kapcsolatos elképzeléseiről. E kiadványok példányszáma néhány ezer és tízezer között mozgott. A helyi lapok csupán a pártok listáit, illetve egy-egy párt elképzeléseit közölte röviden. A helyi kábeltévék, illetve helyi televíziók ugyan minden listát állító pártnak biztosítottak lehetőséget a megszólalásra, de ezek jelentősége eltörpült a települési önkormányzatok kampánya mögött.

A JELÖLTÁLLÍTÁS JELLEGZETESSÉGEI – SZEMÉLY VAGY PÁRT

Annak megítélése, hogy a választópolgárok személyek vagy pártok között választottak-e, több tényező függvénye.

A pártok álláspontja szerint a jelöltek kiválasztásakor a területiséget, illetve a szakmai alkalmasságot egyaránt figyelembe vették, ezt azonban tovább árnyalták egyéb megfontolások is: a pártok fontosabb személyiségeiket – mindenekelőtt egyes pozíciók várományosait, illetve azokat, akiket a pártvezetőség mindenképpen be akart juttatni a testületbe – a listák biztosnak tartott helyeire igyekeztek állítani.

A független jelöltek csak akkor jöhettek számításba, ha ismertségük révén az őket jelölő pártoknak plusz szavazatokat valószínűsítettek. Mint később kiderült, főleg a szavazatok növelése végett voltak fontosak, mivel a testületben már döntően politikai szempontok, illetve alkuk alapján történt a pozíciók elosztása.

A jelöltállítás egyik érdekessége, hogy némelyik pártban vita folyt arról, egyáltalán föl kell-e tüntetniük jelöltjeik nevét az ajánló íveken. Példaként említhető az SZDSZ: a 10 000 főnél nagyobb népességű települések ajánló ívét csupán megnyitották – azaz egyetlen nevet írtak csak be –, s miután megkapták a sorszámot, úgy gyűjtötték az ajánlásokat, hogy szinte minden településen más-más nevet tüntettek fel (pl. Paks környékén paksiakat, Bonyhád környékén pedig bonyhádiakat). A jelenség korántsem nevezhető egyedinek, ugyanis Somogy és Baranya megyében is gyűjtöttek hasonló módon aláírásokat. Sőt egy Somogy megyei községben az is előfordult, hogy a választás napján délelőtt 11 órakor vette észre valaki, hogy – tévedésből – a Bács-Kiskun megyei listára szavaztak a polgárok. Mindkét eset azt erősíti meg, hogy a választópolgárok inkább pártpreferenciáik alapján adták le szavazataikat, s csak elvétve játszottak szerepet a listán szereplő személyek nevei.

A választások csaknem mindenütt szabálytalanság nélkül zajlottak le, csupán egyet-

len kirívó eset volt, Gajdacson. Itt az egyik jelölt hozzátartozói benne voltak a választási bizottságban, ezért a választások után a vesztes fél óvást emelt. Több jelölt élt a párhuzamos indulás lehetőségével: indult polgármesterjelöltként és egyidejűleg egyéni választókerületben mint települési önkormányzati jelölt stb. A 208 jelöltből öt fő indult polgármesterjelöltként, 14 fő kapott helyett a 10 000-nél kevesebb lakosú települések kislistán, nyolc fő indult a 10 000-nél több lakosú települések választókerületeiben, és kilenc fő szerepelt a pártok kompenzációs listáin.

A VÁLASZTÁS EREDMÉNYE ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

A megyében a választásra jogosultak száma 198 682 fő, ebből az önkormányzati választások előtt 170 269 főt vettek fel a választói névjegyzékbe. 81 710 személy adta le a szavazatát, ami 42 százalékos részvételi arányt jelent. A szavazatok megoszlása a két lista között a következő volt:

10 000 lakos feletti listára	23 703
10 000 lakos alatti listára	58 007

(Az egyes listákra adott szavazatok számát és az elnyert mandátumokat mutatja a 6–7. táblázat.)

Az eredmények azt mutatják, hogy a választás továbbra sem kedvez a pártoktól független társadalmi szervezeteknek, civil egyesületeknek.

A táblázatokból látható, hogy a megyei önkormányzati választás az MSZP sikerét hozta, az SZDSZ a vártnál rosszabbul szerepelt, így a korábban kötött választási szövetség módosításra szorult, többségi pozíció eléréséhez újabb koalíciós partnerek után kellett néznie a két pártnak.

Végül még két párttal sikerült az MSZP–SZDSZ-nek bővítenie a koalíciót, az egyik az Agrárszövetség, a másik pedig a Fidesz, így négy párti koalíció jött létre 24 mandátummal és 58,5 százalékos többséggel. Ám ennek a koalíciónak – mint általában minden koalíciónak – ára volt.

A két párt által korábban megkötött koalíciós együttműködés bizonyos pontjait módosítani kellett, bár az alapstruktúra lényegében nem változott. A korábbi tisztségviselői arányok, illetve személyek nem változtak, azonban a Fidesz megnyerése érdekében újabb pozíciót kellett létesíteni. Végül is egy tanácsnoki tisztséget kreáltak a bizottságok munkájának koordinálására. A másik módosítás pedig a bizottsági struktúrát érintette, ugyanis a nemzetközi kapcsolatok építésére korábban létrehozni kívánt bizottságot az Agrárszövetség és a Fidesz nem támogatta. Így a koalícióban részt vevő pártok hat bizottság felállításában egyeztek meg. A bizottsági elnöki posztokat pedig 3 : 2 : 1 arányban osztották fel egymás között (MSZP: 3, SZDSZ: 2, Agrárszövetség: 1).

A négyes koalíció megalakulása nem aratott osztatlan sikert a részt vevő pártok mindegyikében. A Fidesz székszárdi vezetése úgy minősítette a megyei közgyűlésben részt vevő frakciója lépését, hogy az nem a Fidesznek mint testületnek a döntése, hanem alapjában véve a képviselők öntevékeny akciója. Ezt látszik megerősíteni az is, hogy egy 10 főből álló fideszes képviselőcsoport nagyjából hasonló tartalmú közleményt juttatott el a médiumokhoz.

A pártok saját szereplésüket, illetve magát a megyei választási rendszert eltérően jellemezték. A vesztes pártok szerint nem volt túl szerencsés a megyei választási rendszert tisztán pártalapokra helyezni. Az MSZP lényegében jónak minősítette a rendszert;

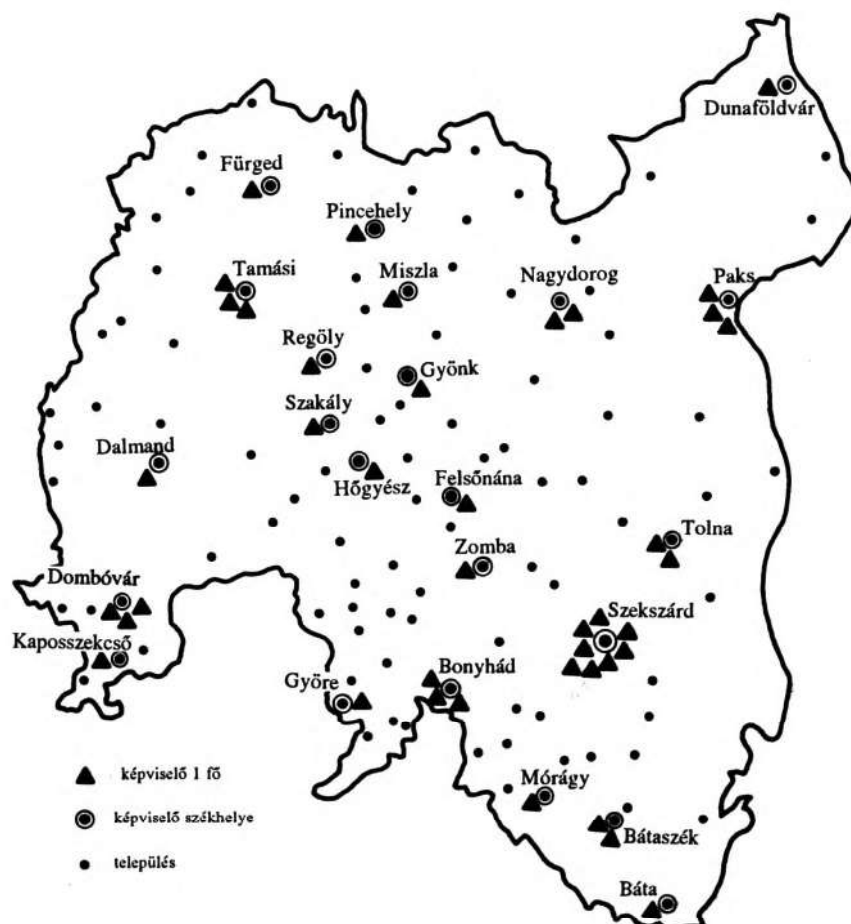
véleményük szerint többpárti demokráciában a megyei önkormányzatnak is pártalapon kell működnie, mivel a pártok szervezettebbek, nagyobb szakmai háttérrel rendelkeznek, ennél fogva sokkal inkább át tudják tekinteni a megye egészét, mint az egyes személyek. A felelősség sem mosódik el, mivel négy évig nyilvánvaló az, hogy ki vagy kik vezetik a megyét. Az SZDSZ kissé árnyaltabban fogalmazott, elismerve azt a tényt, hogy a jelöltállításnál döntően Szekszárd és a nagyvárosok játszották a főszerepet, ami mindenképpen kedvezőtlenül befolyásolta a párt listájának összeállítását.

A MEGYEI VÁLASZTÁSI RENDSZER NÉHÁNY TERÜLETI ÖSSZEFÜGGÉSE

Ami a mandátumok területi megoszlását illeti, kirajzolódott Bába–Bonyhád–Szek-

2. térkép

A Tolna Megyei Közgyűlés képviselőinek lakóhely szerinti megoszlása

metszi a megye területét. Az ebben a sávban elhelyezkedő települések – szám szerint 16 – 30 mandátummal képviseltetik magukat a megyei közgyűlésben (lásd 2. térkép). A mandátumok azonban ezen a tengelyen sem egyenletesen oszlanak meg az egyes térségek között. A megye délkeleti része (Bonyhád és Szekszárd környéke) 21 mandátumot szerzett, az északnyugati területek (Tamási környéke) csupán kilencet. A megye többi része, Dombóvár, valamint Paks környéke (szám szerint hat település) 11 mandátumot birtokol a megyei közgyűlésben. A területi aránytalanság egyik oka az, hogy Szekszárd választópolgárai már nem szavaznak a megyei közgyűlés tagjaira, és továbbra sem küldenek – elvben – képviselőket a megyei közgyűlésbe. Ennek ellenére nyolc olyan személy szerzett mandátumot, akik Szekszárdon laknak. A nyolc főből kettő Szekszárd megyei jogú város önkormányzatának is tagja.

Érdemes egy pillantást vetni arra is, hogy a testület tagjai döntően milyen térséget képviselnek a közgyűlésben, illetve a testület tagjai a város és vidék között (település-nagyság szerint) milyen megoszlást mutatnak. (A mandátumok településnagyság szerinti megoszlását mutatja a 8. táblázat.)

A táblázatból kiderül, hogy a testület 61 százaléka (25 fő) a 6000 főnél nagyobb népességű településeket képviseli. Az ebbe a kategóriába tartozó nyolc település lakossága összesen 131 088 fő, ami a megye összlakosságának (251 030) 52,2 százaléka. A megye 100 kistelepülését – melyeknek népessége 5000 lakosnál kevesebb – 16 fő képviseli a közgyűlésben. Az aránytalanság okát részben magával a megyei választási rendszerrel, részben pedig a pártok listaállítási magatartásával magyarázhatjuk.

Érdemes idézni az egyik párt vezetőségi tagjának megállapítását, nevezetesen: nem biztos, hogy szerencsésebb lenne a működés szempontjából az, ha a megyei közgyűlés képviselőinek többsége kistelepülésekről származna. A nyilatkozó véleménye szerint a cél inkább az, hogy olyan programok valósuljanak meg, amelyek a kistelepülések fejlődését, működését és életképességét segítik elő. A kérdés ezzel kapcsolatban csupán az, hogy egy döntő többségében pártpolitikusokból álló testület miként tudja teljesíteni ezeket a célokat, anélkül, hogy közben az érintett települések autonómiájukban korlátozva éreznék magukat.

A NYITÁNY, AVAGY A PUDING PRÓBÁJA

Az alakuló ülés előtt körülbelül egy héttel a képviselőkhöz jutott pártok előzetes megbeszélést tartottak az ülés napirendjéről. A négypárti koalíció képviselői felvetették a szervezeti és működési szabályzat módosításának szükségességét, mivel az ekkor még érvényben lévő szmsz sok tekintetben érvényét veszítette. A főjegyző ekkor jelezte azt, hogy a módosítás bonyolultabb feladat, ezért ezt a kérdést a képviselők félretették.

Az alakuló ülésen azután már a kezdet kezdetén eltértek az előzetesen megbeszéléstől. A képviselőknek kiosztották a módosító indítvány szövegét, amely mindössze annyit tartalmazott, hogy az szmsz egyes pontjai helyére mik kerülnek. Az ellenzéki pártok arra hivatkoztak, hogy a módosító indítvány számos eljárási hibát tartalmaz, hiszen az ekkor még érvényben lévő szmsz előírta azt, hogy a módosító indítványokat a közgyűlés elnökének kell benyújtani és az ülés előtt legalább öt nappal megküldeni a képviselőknek. (Később ezt az eljárási hibát az ellenzék felterjesztette a közigazgatási hivatalhoz.) A négyes koalíció viszont teljesen jogszerűnek tartotta az eljárást, mondván, hogy nem történt más, mint a közgyűlés többségi szavazattal saját belső működési

rendjét korszerűsítette. Megjegyzendő viszont – némileg gyengíti ezt az érvet –, hogy a korszerűsítés igyekezetében közrejátszott, meghatározó mértékben, a pozíciók elosztásáról kötött koalíciós megállapodás is.

A közgyűlés menetrendje az elnök megválasztásáig viszonylag „sima” volt, bár az elnöki posztra két jelölés is történt. Az ellenzék a megyei közgyűlés korábbi elnökét javasolta. A rövid programbeszédok után került sor a szavazásra. A négyes koalíció megállapodásához híven saját jelöltjére szavazott, kivéve egy személyt, aki átszavazott az ellenzék jelöltjére: így is 23 szavazattal a négy párti koalíció jelöltje lett a közgyűlés új elnöke. Az ellenzék jelöltje 18 szavazatot kapott. Ettől kezdve az események – rövid két óra leforgása alatt – a koalíciós megállapodás értelmében zajlottak, a megválasztott elnök javaslatot tett az alelnökök, a tanácsnok és bizottsági elnökök személyére. Érdeemes egy rövid mondat erejéig visszatérni a bizottsági elnöki helyek leosztására. A koalíció pártjai ugyanis két elnöki pozíciót az ellenzéknek szántak (jogi és ügyrendi, valamint pénzügyi bizottság). A jelölteket informálisan – közvetítőkön keresztül, illetve telefonon – keresték meg. Ezek a „megkeresések” kizárólag előre kiszemelt személyeknek szóltak és nem pártoknak: ezért ezek a jelöltek – mivel az illetén felkérés elfogadását pártjuk elárulásának tartották volna – végül elutasították a felkérést. Az eredmény az lett, hogy a hat bizottsági helyet a négy párti koalíció egymás közt osztotta fel.

Az alakuló ülés sokak számára azt az üzenetet hordozta, hogy a megyében képviselthez jutott pártok egyelőre nem funkcióik, feladataik minél optimálisabb ellátására törekuszenek, hanem a hatalom kizárólagosságára, ami egyelőre minden más szempontnál erősebb. Az alakuló közgyűlés hangulata persze elsősorban arra utal, hogy a pártelvű megyei önkormányzati politizálás koreográfiája még nem kifinomult. Ráadásul az alakuló közgyűlés előtt a megyeházán talán meg sem fordult új megyepolitikusok aligha készülhettek fel a „hatalomátvétel” elegánsabb és szakszerűbb végrehajtására.

A SOMOGY MEGYEI TERÜLETI VÁLASZTÁS

KAMPÁNY, JELÖLTÁLLÍTÁS

Általános megállapítás szerint a pártoknak annál nagyobb az esélyük a mandátumszerzésre, minél több ember számára kedvező programmal indulnak és azt minél több választópolgárban képesek tudatosítani.

Ez a tétel viszont kevésbé látszik érvényesülni a megyei választásokon. A programok tekintetében az országostól eltérő helyi sajátosságokat tükröző vonalak nemigen rajzolódtak ki. Ennél azonban sokkal nagyobb problémát jelent a második feltétel, a tudatosítás. A választópolgárok egy része csalódott a pártokban, a másik része pedig a maga számára érdektelennek tartja a „középszintű” politikát.

A kampány lényegében abból állt, hogy a pártok többet szerepeltek a médiumokban és tartottak néhány gyűlést.

Nem így történt ez a Somogyért Egyesület esetében. A szerveződés a korábbi megyei közgyűlési elnök vezetésével indult meg. Kampánytevékenységüket, illetve programjukat több leleményes momentummal színesítették.

a) A vasútvonalak megszüntetésének hírért arra használták fel, hogy programjukba belefoglalják a megszüntetés elleni tiltakozással, illetve az érintettek hathatós érdekvédelmének ígéretével.

b) Kampányolásuk során szórólapokat helyeztek a választópolgárok postaládáiba. Erre a pártoknak többnyire pénz és szervezettség híján nem volt lehetősége.

c) A nagyon jól szervezett egyesület a legtöbb településen befolyásos embert tudhat maga mögött, akiknek agitációja sok szavazatot hozott a listájukra.

d) Az egyesület nagyon hosszú listát állított, rajta számos ismert személyiséggel. A lista hosszúságának fő oka azonban az volt, hogy a jelentősebb településeken az ajánló ív öt kipontozott helyéből az első négyre mindig az adott település jelöltjének a nevét írták be. Ezzel kívánták az egyesület létezését tudatosítani, illetve a személyes kötődés motívumait felhasználni. Arra persze nem hívták fel a figyelmet, hogy az adott jelölt a listán mondjuk a 42. helyen áll.

VÁLASZTÁS ELŐTTI KOALÍCIÓK

Gyakorlati tapasztalat, hogy az egyes pártok között az országosan érvényesülő ideológiai eltérések közép-, illetve kistélepülési szinten tompulnak vagy teljesen jelentéktelenné válnak. Míg a községekben, kisebb városokban a megválasztás a személyes (el)ismertség eredménye, addig a megyei választásokon a listára jutás, illetve az egyes pártok közötti koalíció gyakran a barátságon, az egyes vezetők ismertségén, helyi érdekkapcsolatokon alapul. Így köthettek egymással választási megállapodást az országosan merőben más nézeteket képviselő és más koalíciót alkotó pártok megyei szervezetei.

VÁLASZTÁSI PROGRAMOK

A pártok, illetve a választásokon induló egyesületek programjaikat a kampánygyűléseken kívül a helyi sajtóban is ismertették, népszerűsítették.

Azt próbáljuk bemutatni, hogy az egyes programok mennyiben kötődtek a megyéhez, mennyiben tükröztek helyi sajátosságokat az országos problémákhoz, a különböző politikai áramlatokhoz képest.

A pártok programjukat általában úgy állították össze, hogy az egyaránt képviselje a települési, valamint a megyei jelöltek programját. Egyedül az MSZP, valamint a KDNP foglalkozott külön is a megyei választásokkal.

A választáson indult két társadalmi szervezet (Somogyért Egyesület, Tiszta Gyémánt Somogyért Egyesület) mindenekelőtt a megyei választásokon kívánt eredményesen szerepelni. A Tiszta Gyémánt Somogyért Egyesület programjában elsősorban az általános problémákat emelte ki. A Somogyért Egyesület elképzelései között szerepelt a kistérségi polgármesteri fórumok szervezése, az elmaradott térségek felzárkóztatása. Az Egyesület az MSZP szlogenjével ellentétben nem szolgáló megyét kívánt, „hanem a településeket segítő jó gazda” szerepét hangsúlyozta. (Hozzá kell tennünk, hogy az egyesület elnökjelöltje a korábbi elnök, míg az MSZP elnökjelöltje a korábbi főállású alelnök volt.)

Az MSZP programjában konkrét adatokkal jelezte a megye gazdasági visszaesését, azonban a megoldásra utaló megjegyzésekben kevésbé konkretizálódtak a párt országosan hangoztatott nézetei. E helyütt is megfogalmazódott a polgármesterek megyei gyűlésének létrehozása, az érdekegyeztetés megyei rendszerének kialakítása. A „központi pénzosztogatást”, a korábbi megyerendszer fő bűneként, egyedül az MSZP em-

legette. Néhány programpont hasonlóságán túl a Somogyért Egyesület és az MSZP egyaránt előszeretettel használta a Somogyország elnevezést.

A Munkáspárt fő programpontjai az országosan képviselt elképzelésekkel azonosíthatóak. Szavaikkal élve, a helyi lakosság kiszolgáltatottságának érzetét meg kell szüntetni, többek között a közmeghallgatás, a népszavazás, a társadalmi vita eszközeivel.

Az SZDSZ választási programja viszonylag nagy teret szentelt a megyének mint közjogi intézménynek. Felsorolta a kiemelt megyei feladatokat, amilyen az idegenforgalom, környezet, természetvédelem, különböző intézmények üzemeltetése. Kifejezte a megyék igényét a megfelelő területfejlesztési hatáskörre. A párt külön felhívta a figyelmet a Balaton helyzetére, valamint külön a Balaton-törvény szükségességére. Az idegenforgalom átalakítása kapcsán jelezte, hogy a megye kedvező adottságokkal rendelkezik az úgynevezett szelíd turizmus meghonosításához.

A Fidesz a környezetvédelmet helyezte programjának középpontjába. Ezzel összefüggésben fogalmazta meg a turizmussal kapcsolatos elképzeléseit (kerékpárút, falusi turizmus), az egyes tájegységek adottságainak propagálását. A kultúrával kapcsolatos ígéretei között szerepelt a községekben a filmvetítés felelevenítése, továbbá a könyvtárak, gyűjtemények bővítése.

Az MDF helyi sajtóban megjelent választási programja elsősorban a megyeszékhelyre, Kaposvárra koncentrált. A párt szerint a feladatok optimális megoldásának feltétele a jó vezetés, a „demokratikus összjáték”. A megyét érintő problémákról több szó nem esett.

A KDNP választási programja leginkább a párt által országosan is képviselt nézeteket tükrözte. Fontos helyi feladatnak tartották az önkormányzatok és a munkaügyi központok együttműködését, az alulról szerveződő közösségek részvételét a helyi döntések meghozásában, a lakossági fórumok rendszeres összehívását.

Az FKgP programja tükrözte a párt országos vezetői által is hangoztatott jól ismert nézeteket: hazafiasság, magyarság stb. Fontosnak tartották hangsúlyozni, hogy a párt „somogyi talajon keletkezett”, valamint helyeselték a regionális fejlesztéseket az Alpok-Adria Munkaközösség keretében – ennyire futotta a megyét közvetlenül érintő elképzelésekből.

A pártprogramokról összességében megállapíthatjuk, hogy a megyét átfogó koncepciók, a megyei sajátosságok kevésbé tükröződtek a pártok által kidolgozott elképzelésekben. Ennek – valamint a nehézkes felkészülések – fő indokaként a rendelkezésre álló kevés időt nevezték meg.

A VÁLASZTÁSI EREDMÉNYEK SOMOGY MEGYÉBEN

Koalíció, „kormányzó és ellenzéki” pártok formálisan a közgyűlésben nem alakultak ki. A bejutott pártok, szervezetek mandátumuk arányában megállapodtak az egyes bizottságokban betölthető helyek, tisztségek számát illetően. A bizottságok külső tagjait is az egyes pártokhoz közel álló személyek közül választották.

(A jelölő szervezetek eredményeit a 10 000 lakos alatti, illetve feletti listák viszonylatában a 9–10. táblázat szemlélteti.)

A választópolgárok az országos átlagnál nagyobb számban éltek Somogyban állampolgári jogukkal, a névjegyzékre felvettek 49 százaléka szavazott. A 10 000-nél nagyobb lélekszámú településeken a megyei képviselőkre 18 874 fő (39,76%) sza-

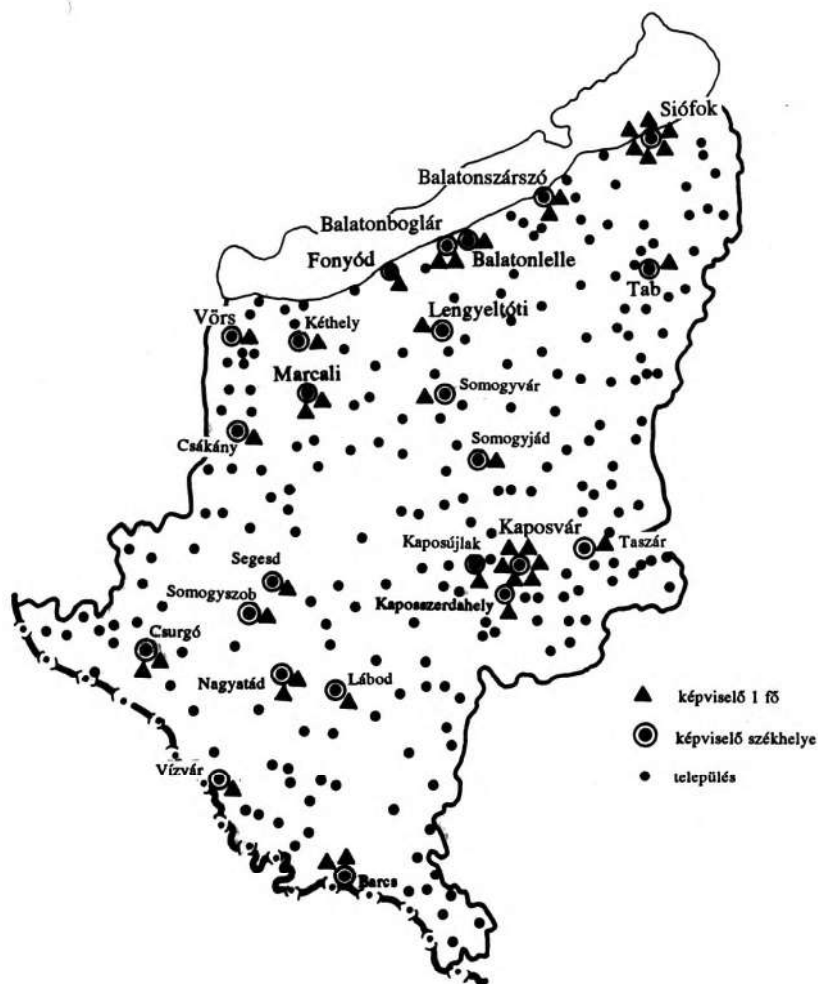
vazott. A 10 000-nél kevesebb lakosú településeken 94 346 fő (56,9%) adta le szavazatát. A nyilvántartásba felvett állampolgárok száma 165 806 volt.

A MANDÁTUMOK TERÜLETI MEGOSZLÁSA

A 10 000 fő feletti listán elnyerhető mandátumok száma 9, a 10 000 alatti listán elnyerhető mandátumok száma 31 volt. A megyei jogú város képviselői közül kettő foglal helyet a megyei közgyűlésben. A 11. táblázat és a 3. térkép a különböző lélekszámú települések és a képviselők lakóhelye közötti viszonyt mutatja be, amely a másik két megyéhez hasonlóan városi, illetve megyeszékhely-fölényt mutat. A korábbi elek-

3. térkép

A Somogy Megyei Közgyűlés képviselőinek lakóhely szerinti megoszlása

tori rendszer bizonyos körzethez kötötte a megyei képviselőket, a párt alapú szerveződés viszont korántsem biztosítja a képviselők arányos megoszlását a megye területén belül. Igaz ugyan, az optimális területi arányok sem jelentenek jogi értelemben azt, hogy a képviselő az adott körzet érdekeit köteles képviselni.

Jelenleg a képviselők informális, illetve szociológiai jellegű kötődéseit tekinthetjük meghatározónak. Természetesen ez sem mellékes, hiszen az egyes képviselők kampányuk során épp azt emelték ki, hogy megválasztásuk esetén az adott terület nem maradna képviselet nélkül. Ennek előnyét oly módon ecsetelték, hogy így könnyebben juthatnak fontos információkhoz, jobban segíthetik a települések fejlődését.

A KÖZGYŰLÉS ÖSSZETÉTELE

A 40 főre csökkent közgyűlésben a képviselők közül 13-an vettek részt az előző közgyűlés munkájában. A települési önkormányzati választások eredményei – a megyei választással ellentétben – jóval nagyobb újraválasztási arányt mutatnak. A megyei választásokon a korábbi tagok egy része fel sem került a listákra, illetve esélytelenül „sokadik” helyről indult. Az új közgyűlés tagjainak sorában jelenleg mindössze 15 képviselő lát el egyúttal polgármesteri tisztséget (37,5%). A korábbi közgyűlés tagjai között 35 (67%) volt a polgármesterek száma.

A közgyűlés tagjai a különböző foglalkozások igen széles körét képviselik. Továbbra is a főállású polgármesterek vannak többségben. A második helyen a pedagógusok állnak, a harmadik helyen azonos arányban jogászok, nyugdíjasok, valamint a vállalkozási szféra szereplői (lásd 12–13. táblázat).

KÖVETKEZTETÉSEK

Sokak szerint a megyei választási reformnak köszönhetően megyei szinten is lezajlott a rendszerváltás. Ha ez annyit jelent, hogy a pártok akarata érvényesült, akkor ezzel az állítással nem lehet vitatkozni. Ha viszont azt vesszük szemügyre, hogy milyen arányban cserélődtek ki a testületek, akkor viszonylag nagy arányú kontinuitás állapítható meg. A döntő változás, véleményünk szerint, a képviselet politikai, szociológiai tartalma tekintetében következett be. A megyei képviselő-testületek egyértelműen a pártok irányítása alá kerültek. E ténynek számtalan előnye van. Valószínűsíthetően növekszik a megyei önkormányzatok politikai súlya, különösen azzal, hogy a pártok nagyobb figyelmet fordítanak a megyei szintű politikára. A megyei képviselő-testületek szakmai, foglalkozási összetétele elvileg magas színvonalú, professzionális tevékenységet tesz lehetővé. Az sem egyértelműen hátrány, hogy csökkent a települési polgármesterek aránya, hiszen a megyei önkormányzati feladatok jelentős része más típusú érdekeket érint, komplexebb kapcsolatrendszert igényel.

Kétségtelen azonban, hogy a bevezetett választási szisztémának jelentős hátrányai is vannak. Már utaltunk rá, hogy a megyei közgyűlésekben nem sikerült kiegyensúlyozott, arányos képviseletet biztosítani a különböző térségeknek, illetve településtípusoknak. Kiugróan nagy a megyeszékhelyeken lakó képviselők aránya, ami kiáltó ellentétben áll a közjogi modellel, miszerint a megyei jogú város „nem része a megyének”. A személyi összetétel alapján nem biztosítható az sem, hogy a város és környéke egyeztetett képviselethez jusson – egyelőre ez az igény a megyei közgyűlések munkájában meg sem jelent.

Az első hónapok működési tapasztalatai arra utalnak, hogy a megyei önkormányzatok nehezen tanulják az új szerepet, a pártok beépülése a struktúrába heves konfliktusokkal jár. Erre utal országszerte az alelnökök viszonylag nagy száma, ami nyilvánvalóan a koalíciókötési kényszer hozadéka. E politikai képlet igen nehézé teszi az önkormányzati törvény által modellezett konstrukció érvényesítését, azt, hogy az elnök (polgármester) irányítsa helyetteseinek munkáját. A pártkoalíciókkal szinte kikényszerített „kollektív vezetés” megnehezíti a hivatali munka irányítását és magát a testületi munkát is.

A pártpolitika szorítójába került megyei önkormányzatokra ebben a ciklusban olyan feladatok várnak, amelyeket csak feszített ütemű munkával, kellő kompromisszumkészséggel és nagy szakmai hozzáértéssel tudnak ellátni. A területi közigazgatás megkezdett, illetve részben tervezett reformja során a megyék „helyzetbe kerülnek” a területfejlesztésben, a szolgáltatás szervezésben, a területi koordinációban és az államigazgatásban egyaránt. Be kell bizonyítaniuk, hogy a megyei szint, a területi önkormányzat képes demokratikusan működni, a területi érdekeket kompromisszumok útján összehangolni, alkalmas nyitott és professzionális politizálásra. A megyei önkormányzatok nyitott, demokratikus működése áthidalhatja a képviselőlet egyoldalúságait. Területi szinten egyébként is lehetetlen olyan képviselőleti rendszert létrehozni, amelyik képes lenne a rendkívül komplex területi érdekmechanizmust megjeleníteni. Amennyiben a megyei közgyűlések képesek lesznek a megyei szereplőkkel, települési önkormányzatokkal, a gazdasági és civil szférával, a területi államigazgatással partneri kapcsolatokat kiépíteni, akkor a közgyűlésen belül egyelőre tapasztalható pártkonfliktusok feloldódhatnak a konszenzusos demokrácia lényegesen szélesebb bázisú, összetett közegében.

FÜGGELÉK

1. táblázat

A négy százalékos küszöböt elért pártokra leadott szavazatok aránya Baranya megyében

Pártok	10 000-nél kisebb lélekszámú települések	százalék	10 000-nél nagyobb lélekszámú települések	százalék
Fidesz	5 021	6,42	1183	5,95
KDNP	4 992	6,38	1115	5,61
Köztársaság Párt	1 488	1,90	1439	7,24
MDF	5 534	7,07	1547	7,78
MSZP	19 001	24,29	4953	24,93
Munkáspárt	3 485	4,45	984	4,95
Nyugdíjasok Baranyai Kamarája	0	0	1059	5,33
SZDSZ	10 641	13,60	3112	15,66
Városszépítő Egyesület Komló	0	0	1884	9,48
Baranyáért Szövetség	5 671	7,25	552	2,77
FKgP Polgári Kör Baranyáért	17 705	22,63	2038	10,25

2. táblázat

A közgyűlési mandátumok megoszlása Baranya megyében

Pártok	10 000-nél kisebb lélekszámú települések	10 000-nél nagyobb lélekszámú települések
Fidesz	2	1
KDNP	2	1
Köztársaság Párt	0	1
MDF	2	1
MSZP	8	3
Munkáspárt	1	0
SZDSZ	5	2
Városszépítő Egyesület Komló	0	1
Baranyáért Szövetség	2	0
FKgP Polgári Kör Baranyáért	7	1

3. táblázat

A közgyűlési képviselők lakóhely szerinti megoszlása Baranya megyében

Lélekszám	települések száma	mandátumhoz jutott képviselő
30 000 felett	-	12
20 000 – 30 000 között	1	1
10 000 – 20 000 között	3	7
5000 – 10 000 között	1	1
2000 – 5000 között	14	11
1000 – 2000 között	27	3
1000 alatt	255	5
Összesen	301	

4. táblázat

A Baranya megyei közgyűlés foglalkozási-szakmai összetétele

Építész	1
Tanár	5
Polgármester	9
Orvos	3
Vállalkozó	3
Gyógyszerész	1
Anyagbeszerző	1
Jogász	6
Közgazdász	2
Agrárközgazdász-mérnök	7
Szociológus	1
Nyugdíjas	1

5. táblázat

A Baranya megyei közgyűlés életkor szerinti összetétele

Kor	fő	%
25-30 év között	1	2,5
31-35 év között	2	5,0
36-40 év között	3	7,5
41-45 év között	17	42,5
46-50 év között	12	30,0
51-60 év között	3	7,5
61-65 év között	1	2,5
66-70 év között	-	0
71-75 év között	1	2,5
Összesen	21	40,0

6. táblázat

A jelölőlistákra adott szavazatok pártok szerinti megoszlása Tolna megyében

Szervezet	listán szereplő jelöltek száma		listákra leadott ajánlások száma	
	10 000 lakos alatti	10 000 lakos feletti	10 000 lakos alatti	10 000 lakos feletti
MSZP	27	24	1000	1086
SZDSZ	15	10	936	785
FKgp-MIÉP	8	8	1288	838
MDF	13	14	861	520
KDNP	17	13	769	540
Fidesz	9	9	1235	606
Agrárszövetség	6	6	997	570
Munkáspárt	9	10	642	492
Tolnatáji Szövetség	5	5	796	798
Összesen	109	99	8524	6235

7. táblázat

Megyei listás választás adatai jelölőszervezetenként Tolna megyében

Szervezet	Listákra leadott szavazatok száma			Elyert mandátumok száma		
	10 000 lakos feletti	10 000 lakos alatti	Összesen	10 000 lakos feletti	10 000 lakos alatti	Összesen
MSZP	6 678	14 892	21 570	5	8	13
SZDSZ	3 188	6 345	9 533	2	3	5
FKgP-MIÉP	2 251	9 985	12 236	2	5	7
MDF	3 172	4 710	7 882	2	2	4
KDNP	2 704	6 501	9 205	2	3	5
Fidesz	1 871	4 669	6 540	1	2	3
Agrárszövetség	1 284	3 022	4 306	1	2	3
Munkáspárt	682	2 973	3 655	0	1	1
Tolnatáji Szövet-ség	378	1 102	1 480	0	0	0
Összesen	22 208	54 199	76 407	15	26	41

8. táblázat

A Tolna megyei közgyűlési képviselők megoszlása településnagyság szerint

Lélekszám	települések száma	mandátumhoz jutott képviselők száma
30 000 felett	1	8
20 000 – 30 000 között	2	6
10 000 – 20 000 között	2	5
5000 – 10 000 között	3	6
2000 – 5000 között	19	8
1000 – 2000 között	29	3
1000 alatt	52	5
Összesen	108	41

9. táblázat

A négy százalékos küszöböt elért pártokra leadott szavazatok aránya Somogy megyében

Pártok	10 000 lakos alatti	százalék	10 000 lakos feletti	százalék
Fidesz	5 814	6,48	1585	8,70
FKgP	15 970	17,80	2187	12,01
KDNP	6 108	6,80	1028	5,64
MDF	4 711	5,25	830	4,55
MSZP	24 348	27,14	7914	43,47
SZDSZ	6 454	7,19	1302	7,15
Somogyért Egyesület	21 972	24,49	2884	15,84

10. táblázat

A közgyűlési képviselők lakóhely szerinti megoszlása Somogy megyében

Lélekszám	települések száma	mandátumhoz jutott
30 000 felett	1	6
20 000 – 30 000 között	1	6
10 000 – 20 000 között	3	6
5000 – 10 000 között	5	7
2000 – 5000 között	16	8
1000 – 2000 között	38	2
1000 alatt	179	5
Összesen	243	40

11. táblázat

A Somogy megyei közgyűlés foglalkozási összetétele

	fő
Jogász	3
Polgármester	15
Pedagógus	4
Közigazdász	2
Pénzügyi-banki szakember	1
Agrármérnök	2
Idegenforgalmi szakember	1
Orvos	3
Állatorvos	1
Gyógyszerész	1
Nyugdíjas	3
Szellemi szabadfoglalkozású (lelkész)	1
Vállalkozó (gépész, bt ügyvezető, vendéglátó)	3
Összesen	40

12. táblázat

Somogy megye közgyűlési képviselői-
nek életkor szerinti összetétele

Kor	fő	százalék
25-30 év között	1	2,5
31-35 év között	2	5,0
36-40 év között	8	20,0
41-45 év között	6	15,0
46-50 év között	9	22,5
51-60 év között	9	22,5
61-65 év között	2	5,0
66-70 év között	2	5,0
71-75 év között	1	2,5
Összesen	40	100,0

13. táblázat

A közgyűlési mandátumok megoszlása So-
mogy megyében

	fő
MSZP	14
Somogyért Egyesület	10
FKgP	7
Fidesz	3
SZDSZ	2
MDF	2
KDNP	2
Összesen	40